

UNIVERZITA TOMÁŠE BATI VE ZLÍNĚ

Institut mezioborových studií Brno

Bakalářská práce

Brno 2006

Ondřej Nejezchleb

UNIVERZITA TOMÁŠE BATI VE ZLÍNĚ

Institut mezioborových studií Brno

Sociálně patologické jevy v rodinách elit, jejich specifika

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

**Vedoucí bakalářské práce:
JUDr. PhDr. Ivo Svoboda**

**Vypracoval:
Ondřej Nejezchleb**

Brno 2006

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma „Sociálně patologické jevy v rodinách elit, jejich specifika“ zpracoval samostatně a použil jen literaturu uvedenou v seznamu literatury.

Brno 26. dubna 2006

.....
Ondřej Nejezchleb

Poděkování

Děkuji panu JUDr. PhDr. Ivo Svobodovi za velmi užitečnou metodickou pomoc, kterou mi poskytl při zpracování mé bakalářské práce.

Také bych chtěl poděkovat své přítelkyni Janě za morální podporu a pomoc, kterou mi poskytla při zpracování mé bakalářské práce, a které si nesmírně vážím.

Ondřej Nejezchleb

Obsah:

Úvod	2
1. Výklad pojmů	4
1.1 Patologie	4
1.2 Norma	4
1.3 Deviace	5
1.4 Sociální patologie	6
1.4.1 Výskyt sociálně patologických jevů u dětí	8
2. Rodina	10
2.1 Sociálně patologické jevy v rodině	12
2.1.1 Rozvodovost	13
2.1.2 Týrané a zanedbávané dítě	14
2.1.3 Sexuální zneužívání dětí	17
2.1.4 Domácí násilí	19
2.2 Dílčí závěr	21
2.2.1 Rodinné vazby	22
3. Elita	24
3.1 Teorie elit	25
3.2 Proměny elit v moderní době, vliv médií na tvorbu elit ve společnosti	27
3.3 Dílčí závěr	28
4. Rodina elit	29
5. Patologické jevy v rodinách elit	31
5.1 Dílčí závěr	33
6. Sociální prevence	35
Závěr	39
Resumé	40
Anotace	41
Literatura a prameny	42

Úvod

Rodina je přirozeným prostředím pro výchovu dítěte a osobnosti, je spojovacím článkem mezi generacemi, jejich vztahy a zdravé funkce mají nejvýznamnější vliv pro tvorbu vhodného prostředí k vývoji vyspělé osobnosti, je tvůrcem základních morálních hodnot, kritérií podle nichž si následně vytváříme náhled na svět a vjemy, které nás v životě denně doprovází. Ne každá rodina plní svoje funkce stejně, dochází li k narušení základních vztahů v rodině dává předpoklad pro vznik deviantního chování jedince a patologizaci chování v rodině, ať se týká nejčastějšího vyvrcholení rodinné disharmonie, rozvodem nebo jiným narušením rodinných vztahů, dochází k neplnění funkcí rodiny a dopad nese především výchova dítěte. Právě dítě je nejcitlivějším a nejchoulostivějším článkem rodiny, proto bych se na něj chtěl ve své práci zaměřit a také na zdravé prostředí pro jeho vývoj.

V současné uspěchané době, v době kariér a snahy po zisku jsou nám vzorem úspěšní, tyto můžeme označovat jako elity společnosti, co vše stojí za označením „elita“ bych chtěl v práci rovněž zahrnout neboť jde o ovlivnění vztahů v rodině, proto má tento pojem tvořit v práci samostatnou kapitolu. O definici tohoto pojmu můžeme vést dlouhé diskuze, protože pod pojmem elita si v současnosti každý z nás a za daných podmínek vybaví něco diametrálně odlišného. Měla by následovat část věnující se patologickým jevům v rodinách těchto elit a to zejména s ohledem na funkce rodiny, které by měla rodina elit jako i běžná funkční rodina mít shodné. Proto bych si troufal označit při výskytu patologických jevů v rodině, rodinu elit stejně zodpovědnou z excesního chování svých členů jako rodinu běžnou. Z tohoto důvodu je tedy zřejmé, že si musíme definovat elitu a její rodinu naprosto jasně pro současné podmínky naší společnosti. V poslední části bych se chtěl zaměřit na prevenci patologických jevů v rodině, neboť jedinou možnou obranou proti deviantnímu chování je zabránit následkům jeho projevu. Zabránit, aby toto chování mělo důsledky v podobě různých druhů deprivací.

Cílem práce je obsahová analýza, výběr dostupné literatury tématicky zaměřené na sociálně patologické jevy v rodině, na rodinu, její funkce a prostředí. To vše směřované k dítěti, nikoli k patologickým formám chování jednotlivých členů rodiny, jeho zdravému vývoji, výchově, prevenci sociálně patologických jevů. Analýzu z pohledu veřejnosti zaměřenou na společenskou osobnost, pojem společenská elita, výklad a definice tohoto pojmu ve snaze zachytit podstatu platnou pro současnou společnost ovlivněnou masmédií. Analýza problému sociálně patologických jevů v rodině společenských elit, směřovaných k dítěti. Možné řešení, prevence sociálně patologických jevů v rodině.

1. Výklad pojmů

1.1 Patologie

Tento pojem vychází z řečtiny, je to nauka o nemocech, jejich vzniku, průběhu i zakončení. Dle toho, zda se přihlíží k nemocem ze stránky všeobecné, či sledují li se choroby jen jistých ústrojů nebo případů, rozeznáváme patologii všeobecnou nebo zvláštní (speciální). K všeobecné patologii náleží především nauka o příčinách nemoci (etiologie). Sledování chorob, jmenovitě jejich příznaků za živa věnuje se odedávna zvláštní nauka o příznacích nemocí (symptomatologie), kteráž v novější době zdokonalena byla proti staršímu způsobu posuzování nemocí tím, že příznaky nemocí oceňují s nejenom podle všech fyzikálních a lučebních metod vyšetřovacích, nýbrž mimo jiné zvláště srovnáním pitevními nálezy na mrtvole. Podrobným studiem chorobných změn v těle zabývá se patologická anatomie. Velmi důležitou pomůckou patologie jest pokus, vykonávaný jmenovitě na zvířatech za živa (vivisekcí v nejširším slova smyslu), od toho nazývá se všeobecná patologie také vůbec pokusnou či experimentální. Velmi záhy bylo badateli lékařskými postřehnuto, že prvé počátky chorobných pochodů v těle nelišívají se od pochodů zdravých nebo li fyziologických, ba že podléhají týmž zákonům jako pochody zdravé, vyvíjející se toliko za podmínek změněných. Vyvinula se z této stránky zvláštní patologie fyziologická, kteráž to však i při zvláštním svém pojmenování není než součástí poznatku, nabytých patologií všeobecnou.¹

1.2 Norma

Norma je oficiálním vzorem chování žádoucího společnosti a pro společnost prospěšné. Morální normy jsou uznávány rámcově v celé

---

¹Ottův slovník naučný, Praha: nakl. Vl., Horáček – Paseka, 2000, s.319

společnosti, ale sociální skupiny vyskytující se uvnitř společnosti si vytvářejí vlastní normy a morální principy chování. Norma nebo-li morální norma (lat. norma – měřítko) představuje vše, co je ve společnosti považováno za *zvyklé a osvědčené* (pozdraz, náboženské obřady, uniforma, vodítko pro psa,...) nebo *přípustné* (jezdit na zelenou,...) nebo *správné a žádoucí* (pomáhat potřebným,...). Stručně řečeno jedná se o zvyky, obyčeje, tradice, zákony či hodnoty společností všeobecně uznávané a respektované. Normy tedy mohou mít podobu psanou i nepsanou, resp. formální i neformální. Jejich dodržování je společností vyžadované. Jejich nedodržení je sankcionováno. Sankce mohou být od opovržení, morální odsouzení společností až po újmu delikventního jedince způsobenou rozhodčím orgánem společnosti, resp. způsobenou Státem, jeho zákonným zástupcem.²

1.3 Deviace

(lat. deviatio – odchylka, úchylka) je jakákoliv odchylka od normy ve smyslu negativním i pozitivním. Tak můžeme za deviaci považovat např. vraždu, alkoholismus, nápadně nevkusné oblečení, ale také odbojářské aktivity v době nacistické okupace, absolutní hudební sluch či IQ v pásmu geniality (tzv. pozitivní deviace).

Každé porušení či odklon od normy je *sankcionováno* (trestáno či odměňováno) ze strany společnosti (podle povahy deviace např. odnětím svobody, pokutou, výsměchem, pomluvou, oceněním, slávou). Lze konstatovat, že kde není norma, není deviace, ale i naopak - každá norma deviaci předpokládá.

Co je považováno za normální závisí na dané kultuře (např. mnohoženství v muslimských zemích) i na historické etapě (členství v komunistické straně před listopadovou revolucí). V nejedné kultuře je

---

² Skopalová, J.: Vybrané kapitoly ze sociálních deviací, Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého, 2000, s. 4-6.

normální to, co jiná považuje za deviantní. Normy se mění v průběhu času (např. móda, změna v legislativě).³

1.4 Sociální patologie

(řec. pathos - utrpení, vzrušení) je souhrnný název pro nezdravé, nenormální, obecně nežádoucí společenské jevy, resp. *společensky nebezpečné formy deviantního chování* (= sociálně patologické jevy), případně označení pro vědní disciplínu zabývající se studiem příčin vzniku a existence těchto jevů.

Tento pojem bývá považován za zastaralý (v 19. století jej použil anglický sociolog Herbert Spencer, aby vyjádřil podobnost mezi společností a jejími problémy a organismem a jeho poruchami; v nejširším slova smyslu se však nemusí jednat pouze o negativní jevy), proto se v současnosti nahrazuje výrazem sociální deviace.

Co si lze představit pod tímto pojmem? Sociálně patologické jevy se někdy klasifikují podle stupně jejich závažnosti či nebezpečnosti. Takové dělení je spíše „pracovní“ nebo názorné, protože hranice mezi mnohými problémy je ve skutečnosti velmi úzká (např. vandalství a kriminalita). *Sociálně patologické jevy* (resp. sociální deviace) se tedy detailněji člení na:

I. *Negativní společenské jevy*. Jde o fenomény charakteristické pro moderní společnost. Míra nebezpečnosti či závažnosti je nízká, stejně jako jejich konečný dopad na společnost. Společností jsou víceméně tolerovány: *nezaměstnanost, fluktuace, bída, nemocnost, úrazovost, populační nerovnováha, rozvodovost* a další.

II. *Asociální společenské jevy*. Sem lze zařadit problémy jako *výtržnictví, vandalismus, šikana, aktivity sprejerů, sekty, extrémistická hnutí a skupiny, projevy xenofobie a rasismu* apod.

---

³ Poulička, I.: Všeobecný encyklopedický slovník, Praha: Cesty, 2002.

III. *Sociálně patologické jevy* (v užším slova smyslu). Do této kategorie spadá čtveřice oblastí s nejvyšší mírou společenské nebezpečnosti a závažnosti: *kriminalita, závislosti, prostituce a sebevraždy*.

(Budeme-li zde hovořit o sociálně patologických jevech, resp. sociálních deviacích, budeme mít na mysli sociální deviace ve smyslu *negativním* a v *nejširším významu* slova).

Pozastavme se na tomto místě u jedné z nejznámějších a nejzajímavějších z teorií, pokoušejících se podat vysvětlení vzniku sociálních deviací:

Teorie etiketizace (nebo *labeling*; angl. label - nálepka, někdy *stigmatizace*; řec. stigma - znamení, znak; čes. nálepkování, značkování) říká, že je nutno odlišit objektivní porušení normy a deviaci jako důsledek *interpretace* a hodnocení. Deviace není tedy prostým porušením normy, ale *zhodnocením* určitého konkrétního chování jako deviantního určitou *částí veřejnosti* (např. vychovatel adresuje dítěti výroky typu "rosteš pro kriminál"). Tento *značkovací akt* je pro posuzování určitého chování jako deviantního podstatnější, než samo porušení normy. Pod tlakem sociálního očekávání se jedinec (či skupina) *přizpůsobuje a ztotožňuje s vnucenou rolí* (např. "problémové dítě"). Opakující se proces nálepkování může podnítit rozvoj deviantní kariéry.

Jako každá teorie vzniku sociálních deviací, stejně i etiketizační teorie pokulhává a nepředstavuje univerzální vysvětlení. Zmiňujeme se o ní proto, že poukazuje na možnou souvislost mezi předjímáním ze strany společnosti (nevhodným výchovným působením) a deviantním jednáním člověka.

Ve spojitosti s teorií etiketizace se objevují dva významné pojmy. *Primární deviace* představuje porušení normy na základě původního podnětu (např. nadužívání alkoholu jako reakce na ztrátu zaměstnání). *Sekundární deviace* je důsledkem reakce jedince na chování druhých, na

jejich označení či projevený postoj (dítě se identifikovalo s prisouzenou rolí „problémového dítěte“ a chová se podle očekávání svého okolí)⁴.

1.4.1 Výskyt sociálně patologických jevů u dětí ve společnosti:

Katedra sociální práce a sociální politiky Zdravotně sociální fakulty Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích byla během roku 2005 realizátorem projektu Fondu rozvoje vysokých škol s názvem Sociálně patologické jevy u dětí a mládeže.

Cílem výzkumného týmu bylo zmapovat výskyt vybraných sociálně patologických jevů u žáků základních škol a víceletých gymnázií v Jihočeském kraji. Zkoumanou oblast dotazníku představovaly vybrané sociálně patologické jevy: kouření tabákových výrobků, konzumace alkoholu, nealkoholová toxikomanie, rizika sexuální styku (doba prvního sexuálního styku; dobrovolný – nedobrovolný; pod vlivem alkoholu; pod vlivem drog; chráněný – nechráněný), šikana; ale také vztah k rodinnému prostředí a subjektivní citění ve škole. Anonymní dotazníkové šetření proběhlo u žáků VII., VIII. a IX. tříd základních škol a víceletých gymnázií v Jihočeském kraji. Výzkumný soubor: N=1018; průměrný věk 14,2 let; z toho žáci víceletých gymnázií 58,3%; 50,6% chlapců.

Nejrozšířenější zkušeností z vybraných sociálně patologických jevů u zkoumaného souboru je zkušenost s konzumací alkoholu, kterou uvedlo 82,8% dotazovaných dětí a dospívajících. Následuje zkušenost s kouřením tabákových výrobků uvedenou 46% respondentů. 41,8% dotazovaných dětí a dospívajících přiznalo zkušenost se šikanou. Zkušenost s pohlavním stykem uvedlo 25,3% dotazovaných žáků VII., VIII. a IX. tříd základních škol a víceletých gymnázií a zkušenost s nealkoholovou drogou 24% dotazovaných.

---

⁴http://pf.ujep.cz/ccv/informace/material/Fleischmann/so_flei_prevsocpatj.doc

Děti a dospívající prostřednictvím sociálně patologického chování nalézají způsob, jak snížit napětí. Rizikovým chováním také mohou druhé jedince vystavovat stejným pocitům hněvu a strachu, které sami cítí jako nesnesitelné. Zdrojem ohrožení jsou obvykle problémy behaviorální, nikoliv biomedicínské. V atmosféře kolektivního života dětí a mládeže dochází snadno k vytváření nevhodných a nebezpečných návyků. Výskyt sociálně patologických jevů u dětí a mládeže se neustále zvyšuje.⁵

---

⁵ http://www.jcu.cz/zsf/struktura/katedry/socprac/vysl_vyzk.html

2. Rodina

Rodina je základní sociální jednotkou, ve které žije většina občanů a ve které jedinec nachází uspokojení svých základních potřeb. Rodina poskytuje místo pro trávení volných chvil, prostor pro osobní štěstí, a také slouží k osvojení základů sociálního chování. V rodině se utvářejí jeho představy a pojmy světonázorové, politické a morální, pracovní a estetické, které se postupně přetavují v jeho názory a přesvědčení promítající se do jeho každodenního chování.

Současná společnost oprávněně očekává od rodiny pozitivní přínos z hlediska mnohostranného rozvoje základních osobnostních kvalit všech jejích členů. Rodina totiž není, jak se někdy zjednodušeně soudí, jenom místem, na kterém se uskutečňuje výchova dorůstající generace. Svými vlivy působí rodina na utváření lidského profilu všech svých členů. Soužitím v rodině se všichni její členové, ať si již uvědomují či nikoliv, dále rozvíjejí, přetvářejí a proměňují. Podcenit tuto socializační funkci rodiny ve vztahu ke všem jejím členům a to často příslušníkům několika generací, znamená opomenout jeden z rozhodujících článků, který rozvíjí osobnostní kvality současného občana.

Rodinná výchova je jedním z nejdůležitějších faktorů, která má určující význam při formování osobnosti mladého člověka a pro jeho mravní vývoj. Mladý člověk si má z rodinné výchovy především odnášet do života správný vztah a úctu k základním principům a hodnotám. Neplní-li rodinná výchova takovou funkci, pak jsou dány větší předpoklady pro vznik kriminogenního prostředí. Výskyt kriminality je větší u mládeže z rozvrácených rodin. Tak je tomu i u rodin, kde mladistvý postrádá citový vztah, i když po materiální stránce nestrádá. Za základní kriminogenní faktory v rodině proto můžeme označit především rozvrácenou rodinu, závislost rodičů na alkoholu nebo drogách, kriminalitu členů rodiny, lhostejnost rodičů při výchově dítěte a mladistvého.

Studie delikventně jednajících mladistvých založené na jejich popisu *rodinného prostředí* ukazují rodinné prostředí přestupníků zákona jako chladné, s minimem rodičovského zájmu o děti. Rodiče jsou dětmi charakterizováni jako pasivní či odmítaví, nezainteresovaní na potřebách dítěte. V takových rodinách je pravděpodobnější, že se u dítěte vyvine některý z výše zmíněných druhů nejisté vazby k rodiči, a tím pádem i ke světu dospělých. Častěji asi půjde o vazbu vyhybavou (která je příznačná pro děti rodičů, již se cítí nároky dětí přetíženy) a dezorganizovanou (pro niž vytváří půdu agresivní odmítání dítěte, těžké tělesné trestání, eventuálně sexuální zneužívání a přetěžování dítěte dospělými odpovědnostmi).

Soudí se, že výchova v rodině, a to v nejranějším věku v mnohém předurčuje celý proces včleňování mladého člověka do společnosti a její kultury.

Nejzávažnější pro vznik negativních jevů u mládeže je rodinné prostředí, ve kterém děti vyrůstají. Z výzkumu vyplývá, že již děti podílející se na prekriminální pocházejí častěji ze strukturálně či funkčně neúplných rodin, trpících především nedostatkem citových vazeb. I když úplnost či neúplnost rodiny sama o sobě vytváří lepší či horší podmínky pro uplatnění vhodných způsobů výchovy, úplnost však sama o sobě k žádoucí výchově nestačí, není-li podložena zralostí rodičů. Právě tak jako neúplná rodina není předurčena k selhání při plnění funkcí k vývoji osobnosti dítěte. Rozhodujícím činitelem v zachování funkčnosti rodiny jsou vždy osobnosti samotných rodičů, jejich každodenní příklad je obecně považován za rozhodující moment ve výchově dětí. Rodina může pomáhat dítěti rozvíjet jeho přirozené vlastnosti a schopnosti, pomáhat tlumit negativní dispozice nebo naopak nevhodnými zásahy jeho přirozený rozvoj deformovat.

Tradiční dvougenerační rodina odpovídající industriální fázi vývoje městské společnosti je na ústupu. Místo ní vznikají nové typy rodin, jež jsou fragmentárnější, přesto však většinou jsou schopny hlavní funkce rodiny zastávat. Těmito funkcemi i nadále zůstávají *výchova*

malých dětí a srovnání s minulostí o něco slabší *ekonomická* i *vztahová solidarita*. Rodin špatně funkčních však bude v evropských zemích nevyhnutelně přibývat a nevyhnutelně bude ještě sílit tlak na to, aby jejich funkce přebíraly státní orgány, případně i jiné subjekty. Postindustriální společnost totiž má jen velmi omezené možnosti, jak vynutit na rodičích upřednostňujících své zájmy před zájmy dětí řádné plnění rodičovských povinností.

J. Dunovský⁶ rozdělil rodiny podle toho, jak vykonávají své funkce na:

- 1) rodiny funkční, které zajišťují prospěch dítěte
- 2) rodiny problémové, které neplní funkce, ale fungují a neohrožují dítě
- 3) rodiny dysfunkční, které trpí vážnějšími poruchami a ohrožují vývoj dítěte
- 4) rodiny funkční, které přestávají plnit svůj účel a ohrožují existenci dítěte.

2.1 Sociálně patologické jevy v rodině

Rodina jako sociální skupina je určitým modelem společnosti, prostřednictvím kterého se dítě učí a usiluje o další vrůstání do okolních společenských podmínek. Z mnohoznačnosti a různorodosti funkcí rodiny vyplývá však řada možných pochybení, která mohou spočívat v nejrůznějších příčinách: osobních, společenských sociálních a jiných, které mohou zásadně ovlivnit její základní poslání. V této souvislosti se nejčastěji hovoří o *rozvodovosti* jako významném patologickém jevu, ovlivňujícím výchovu dalších generací, o otázkách sociálních vztazích, tj. vztazích mezi partnery, které jsou podmíněny sociálně, kulturně i historicky, a dalších selháních v rovině vztahové, výchovné i sociální. Mezi diskutované problémy v rovině vztahové patří i rodinné role mužů a žen a tzv. dvoukariérová manželství, která přináší nové pojetí rodičovských a profesních rolí se svými demografickými, sociálními a

---

⁶ Vykopalová, H. : Patologické jevy v rodině, Olomouc: Univerzita Palackého, 2001, s. 23-31.

jinými znaky. To vše přináší nové, jiné pohledy na rodinu, na péči o děti a důsledky ve všech oblastech: vztahové, kulturní a společenské.

Prvky anomie, individualizace, modernizace a různé formy násilí poznamenávají rodinu ve smyslu změny jejího modelu fungování. Obecně klesá porodnost, obyvatelstvo všeobecně stárne. Roste také rozvodovost jež je mnohdy příčinou výskytu některých patologických forem chování v rodině. Jsou hledány jiné formy soužití v rodině než je manželství. Roste rovněž průměrný věk prvomanželů. Zvyšuje se počet neúplných rodin a počet dětí žijících pouze s jedním rodičem. Důsledkem těchto změn jsou i změny v chování a vztazích v rodině, což má za následek vznik deviantních projevů v chování.

Častou příčinou sňatků u žen je očekávání narození dítěte, které se často následně stává příčinou mnohých neshod v rodině. Pramení z nevyzrálosti mnohých partnerů, jejich nepřipravenost na roli rodiče z neinformovanosti s povinnostmi spojenými s funkcí rodiče a často i obtížného zajištění sociální a ekonomické úrovně rodiny. Založení rodiny jen z důvodů narození dítěte může být příčinou vzniku deviantního chování, v souvislosti s nepřipraveností na role otce, a matky a mít za následek rozpad manželství.

2.1.1 Rozvodovost

Míru rozvodovosti budou zřejmě více ovlivňovat faktory společenské a ekonomické a vzhledem k věku i pohlaví faktory další. Příčiny můžeme obtížně objektivně vysledovat z důvodů uvádění jiných zástupných důvodů, např. ztráty společenské prestiže. Rodina je základní společenskou jednotkou i z důvodů zajišťování dalších než pouze materiálních potřeb svým členům. Jsou to především potřeby vazbové. Kvalita vazeb mezi členy rodiny určuje další rozvoj těchto interaktivních vztahů nejen k sobě navzájem. Ovlivňuje chování členů rodiny.

Rozvodovost není typickým prvkem deviantního chování, ale je to prvek, ve kterém se deviantní chování jednotlivých členů rodiny zrcadlí a opačně ovlivňuje chování jedinců v rodině a může mít za následek právě vznik prvků projevů patologického chování a vznik deviace u jedince nebo rodiny.

Nejvýznamnějšími jsou role muže a ženy, otce a matky. V dobře fungující rodině se zcela přirozeně uspokojují psychické potřeby dítěte. Úplná rodina nese také označení jako tzv. *rodina nukleární*.

Neúplná rodina je rodina ve které chybí nebo je nahrazen jeden z biologických rodičů dítěte. Krátkodobě může vzniknout i po dobu nepřítomnosti jednoho z rodičů z důvodů jeho nemoci nebo např. odnětí svobody v souvislosti s trestnou činností. Nepřítomnost některého rodiče může způsobovat některé poruchy psychického rázu. Pokud chybí otec hovoří se tzv. *paternální deprivaci*. Dítě, které nemá mužský vzor může mít později problém s volbou povolání, může se chovat agresivně ke svému okolí a rovněž se ve svém okolí těžko orientuje. Chybí-li v rodině matka, mluvíme o *mateřské deprivaci*. Matka je nedílnou součástí rodiny, její ženská funkce a vlastnosti jsou pro zdravý vývoj dítěte nezbytné, především v jeho prvních letech života.

S kvalitou vazeb v rodině souvisí i řada forem sociálně patologického chování, mezi jedny z nejvýznamnějších patří vznik syndromu týraného a zanedbávaného dítěte.

2.1.2 Týrané a zanedbávané dítě

V posledních letech se zvýšil počet týraných dětí. Týrání a zanedbávání dítěte bývá definováno jako jakákoli interakce rodiče s dítětem, nebo chybění této interakce, která dítě poškozuje vývojově, emočně nebo tělesně. Společným rysem těchto přístupů je necitlivost k potřebám dítěte. Agresivní rodič může způsobit dítěti vážný úraz a někdy i smrt. Problémem je jejich odhalení, ke kterému dochází často jen náhodně nebo opravdu pozdě.

Zanedbávané děti jsou špatně živeny, opoždují se v rozumovém a řečovém vývoji. Jsou nemocnější než jejich přiměřeně vychovávaní vrstevníci. Matějček v posledních letech razí termín *subdeprivace*, kterým označuje případy, kdy rodiče zanedbávají dítě jen určitém ohledu, ne ve všech, v tomto případě je následné opoždění vývoje dítěte méně výrazné a jeho handicapy ve srovnání s vrstevníky mohou být snadněji přehlédnuty. Nenormální postoj rodiče k dítěti se obvykle projeví na osobnosti dítěte.

Specifickým pojmem, který ovšem rovněž patří k týranému a zanedbávanému dítěti je tzv. *Münchansenův syndrom*, který vyplývá z patologické představy rodiče o nemoci dítěte, čímž ho nadměrně vystavují různějším lékařským vyšetřením, která mohou být spojena s hospitalizací, bolestivým vyšetřením a stresem. S těmito úkony mohou být spojeny i nevhodné způsoby léčby dítěte, které mohou vážně poškodit jeho zdraví.

Děti bývají týrány fyzicky i psychicky, často je kladen tlak na dítě, které má plnit úkoly nepřiměřené ke svému věku a dispozicím. Můžeme zde zařadit i *emoční týrání*, které je definováno jako trvale nepřátelský postoj rodič k dítěti nebo naprosto emoční chlad, též jako využívání dítěte výhradně k plnění citových potřeb dospělého jež, nebere v úvahu potřeby dítěte. Ve většině případů jde o nechtěné děti, které jsou v rodině překážkou, nebo jde o děti psychicky nezralých rodičů, často i alkoholiků nebo závislých na jiných drogách. K případům týrání dětí dochází i v případech, kdy si rozvedená matka najde nového přítele a v tomto vztahu jsou děti překážkou. V extrémních případech dokázala matka pro svůj nový vztah svoje dítě utýrat nebo zabít.

Týrané děti jsou ustrašenější nebo agresivnější než jejich vrstevníci, ve vývoji rozumových schopností s nimi mohou stále držet krok. Zanedbávané dítě, které pro rodiče jakoby neexistuje je v horší situaci. Jeho situace je srovnatelná s pozicí vězně na samotce. Zanedbávané dítě nemá dost příležitostí k tomu, aby se učilo základním civilizačním dovednostem. Děti trpí pohybovými automatismy, které jim mají vynahradit chybějící podněty. Špatně navazují kontakty s cizími

lidmi a jsou hůře soustředitelné, často se stávají obětmi dětských kolektivů. Na neúspěch či frustraci reagují většinou agresivně.

Společenské funkce rodiny se neomezují jen na funkci výchovnou. Rodina dále zajišťuje biologickou reprodukci společnosti, tvoří společensky uznávané prostředí pro sexuální soužití partnerů, ekonomicky zajišťuje své členy, poskytuje jim citové zázemí a předává kulturu a také subkulturu společnosti a určité sociální skupiny.

Existuje celá řada příčin selhávání rodiny ve výchově. Obecně je lze rozdělit do tří skupin:(Dunovský,1986)⁷

1 – rodiče se *nemohou* o dítě starat. Příčinou jsou různé přírodní katastrofy i ekologické problémy, dále narušené fungování spol.(války, hladomor, epidemie, nezaměstnanost) další příčina může spočívat v rodičích samotných. Často sem patří smrt a onemocnění popřípadě invalidita rodiče.

2 – rodiče se *nedovedou* starat o dítě. Příčiny jsou vždy vnitřní. Rodiče bývají nezralí nebo ještě velmi mladí. K takovým situacím dochází často, narodí li se handicapované dítě, které vyžaduje zvláštní péči.

3 – rodiče se *nechtějí* starat o dítě. Mluvíme o tzv. sociálním osiřením, kdy dítě má rodiče biologické, ale ti o ně nemají zájem. Hlavní příčinou je maladaptivní, dysharmonicky vyvinutá nebo psychopatická osobnost rodiče.

Zneužívání dítěte je předáváno z jedné generace rodičů. Znamená to, že rodiče týrající, případně zneužívající své děti charakterizují atmosféru své orientační rodiny podobně, jako je samotné charakterizují pracovníci sociálních služeb: cítí-li se doma špatně, byli rodiči často odmítáni, zneužíváni, byly na ně kladeny vysoké požadavky, atmosféra domova byla studená, rodiče se do nich nedokázali vcítit, nedokázali brzdit svoje nepřátelské chování ani tehdy, když dítě očividně trpělo.

Jako léčebný program i jako prevence se zkouší předání ohrožených dětí do celodenní péče mimo rodinu. Zkouší se skupinová psychoterapie jednoho nebo obou rodičů

---

⁷ Vykopalová, H. : Patologické jevy v rodině, Olomouc: Univerzita Palackého, 2001, s. 25.

2.1.3 Sexuální zneužívání dětí

Sexuální zneužívání může nést mnoho podob, nemusí se jednat pouze o pohlavní zneužívání, častěji dochází k formám osahávání, voyaerismu. Jsou zaznamenány případy, kdy rodiče své dítě za úplatu zprostředkovali pro jiné osoby, nebo zajistili pro pedofilní pornofilmy

Nejčastěji se jedná o zneužívání dcery nevlastním otcem. Matka o tom buď neví, protože vztah je latentní a dítě se bojí něco prozradit, nebo se snaží o něm nevědět z obav ze ztráty nového partnera a relativní stability v rodině. Stává se, že matka o otcově praktikách s vlastními dětmi ví a jen pro účely ochránit sebe a rodinu před veřejnou hanbou a ponížením otci svým způsobem napomáhá.

Pohlavního zneužívání se dopouštějí často vzdálenější mužští příbuzní – strýcové a dědové. Jedna z nejčastějších teorií pohlavního zneužívání dítěte je neschopnost osoby navázat sexuální poměr s dospělou osobou, příčinou tohoto chování je nevyzrálá osobnost nebo zastavení psychosexuálního vývoje. Před provedením činu musí pachatel překonat vlastní vnitřní zábrany. K tomu v řadě případů slouží alkohol a drogy, proto ve většině případů dochází k sexuálnímu chování v rodinách u nichž se problémy se závislostmi na konzumaci drog vyskytují.

Každý případ pohlavního zneužívání, bez rozdílu zda se jedná o jeho různé formy je traumatizujícím zážitkem pro každé dítě spojeným současně i s následným ovlivněním chováním, tzv. *sekundární deprivací*, v důsledku s odmítavým postojem okolí.

Model sexuálního zneužívání dívky potvrzuje, že sexuálně je zneužita každá třetí dívka a ze dvou třetin pachatelů je pachatel dívce známý z okruhu přátel. Otcové zneužívající své dcery jsou obvykle intelektuálně podprůměrní a mnohdy anomální osobnosti, mající psychopatické sklony. Mnoho z nich jsou alkoholici, jsou svými

manželkami odmítání. Sexuálního zneužívání se často dopouštějí pod vlivem alkoholu.

Model sexuálního zneužití chlapce ukazuje, že každý čtvrtý až pátý muž byl v dětství sexuálně zneužit. Za dvě třetiny této agrese je zodpovědná cizí osoba, za jednu třetinu osoba známá. Modely sexuálního zneužití dívek a chlapců potvrzují velkou latenci tohoto patologického jevu poukazují na nutnost rozdílného přístupu při jeho řešení a hledání preventivních opatření. Oběti jsou spíše z dysfunkčních rodin, kdy se rodiče nezajímají, jak dítě tráví svůj volný čas a za co získává finanční prostředky nebo věci.

Stále častěji se objevují případy pohlavního zneužívání dospívajícího syna vlastní matkou, mnohdy jde o schizofrenní syny, synovy zábrany jsou díky poruše odbržděny a matka synovy vyhová ve snaze zmírnit a uspokojit synovy pudy. Dochází i k incestu mezi matkou a synem v rozdělených manželstvím ve vztahu, kdy sama matka není schopna navázání kontaktu s dospělým mužem.

Sklon k sexuálním deviacím na dětech mají osoby, které s dětmi pracují mají u nich přirozeně autoritativní postavení, jsou to např. výchovní pedagogičtí pracovníci, sportovní trenéři aj.

Většina zneužívaných dětí má v dospělosti problémy navázání kontaktů a partnerských vztahů. Dítě obtížně dospívá, může se i paradoxně fixovat na osobu, která ji zneužívala. Mnoho zneužívaných dívek se stává prostitutkami. Mnoho zneužívaných chlapců v dospělosti propadá drogám a alkoholu, mnoho jich žije bez trvalého partnerského vztahu. Někteří z nich mají neskrývavě negativní postoj k opačnému pohlaví.

Také ženy, nejen děti, jsou v rodině sexuálně zneužívány, případně týrány. Nejen manžely, někdy i dospívajícími dětmi, a to zase nejen syny, ale výjimečně i dcerami. Týráním se pak myslí od bití až po sexuální násilí. Ženy jsou po menších dětech nejzranitelnějšími členy rodiny, pro některé z nich je velmi obtížné bránit se tlaku z nejbližšího okolí. Muži ohrožující své ženy mají podobné charakteristiky jako muži ohrožující své děti.

Odhalení sexuálního zneužívání v rodině je problémem, k faktu, že některý člen rodiny byl sexuálně zneužíváno se dostává mnohdy až v jeho dospělosti, nebo po odchodu týrajícího z rodiny.

Rovněž při pomoci, léčení, nápravě a vyšetřování těchto jevů dochází k druhotné deprivaci obětí, samotné vyšetřování bývá často daleko obtížnější pro oběti sexuálních deliktů v rodině než samotný akt. Vyšetřování sexuálně deviantního chování v rodině si žádá vysoký stupeň profesionality jak u policistů, tak u sociálních pracovníků, psychologů a ostatních, podílejících se na nápravě tohoto jevu. Neexistuje žádný paušálně použitelný recept na správné ochranné opatření.

2.1.4 Domácí násilí

Domácí násilí může mít mnoho forem přes fyzické násilí po psychické a jejich různé kombinace. Není rozhodující zda jde o násilí na dětech nebo dospělých, často dochází k násilí i na prarodičích vlastními vnoučaty.

Domácí násilí a příčiny jeho vzniku jsou spatřovány v rodině, v jejím sociálním klimatu a v její funkčnosti. Oběťmi domácího násilí se mohou stát ženy, děti, muži i senioři, kteří prožité trauma mohou řešit různým způsobem: drogovou nebo alkoholovou závislostí, sebedestruktivním chováním v podobě sebevražednosti nebo pokusů o sebevražedné chování, poruchami příjmu potravy (bulimie) aj. U dětí je to často transformace prožitého traumatu do podoby dalšího patologického chování: šikanování, agresivita, výbušnost nebo naopak přílišná pasivita a nezáměr. Podoby domácího násilí mohou být fyzické, psychické, sexuální nebo i jejich kombinace. Intrafamiliární sexuální zneužívání dětí je patologickým jevem s vysokou latencí. Prokazuje se vliv modelového chování a transgeneračního přenosu. Pro oběť mají

formy domácího násilí celoživotní následky. Krizová intervence a terapie má pro oběť domácího násilí zásadní význam. Velké možnosti pro eliminaci a prevenci domácího násilí přinášejí nové programy a nové přístupy realizované v zahraničí.⁸

Domácí násilí neboli násilí v rodině je velmi závažným patologickým společenským jevem s vysokou latencí. Má řadu různých projevů a forem: psychické násilí, fyzické násilí a sexuální násilí a jejich kombinace, zahrnující všechny členy rodiny: ženy, děti, muže, seniory.

Podle uveřejněných statistik domácího násilí v ČR, které zpracovalo centrum Rosa, o. p. s., poskytující přímou pomoc ženám, které přišly do styku s domácím násilím a vyhledaly pomoc, se uvádí:

- nejčastější obětí se stává žena ve věku mezi 40 - 49 lety a potom ženy mladší, jejichž věk se pohybuje od 34 - 25 let a méně,
- nejčastější věk pachatelů je uváděn od 45 - 54 let, dále se věk pachatelů snižuje od 35 - 39 let a méně.

Mezi nejčastěji uváděnými příčinami násilí je podle uvedených údajů:

1. porucha osobnosti, duševní porucha pachatele,
2. stres, promyšlená motivace za účelem dosažení poslušnosti ženy,
3. alkohol, drogy.

Vliv konzervativních názorů ve společnosti na rodinu a postavení ženy v rodině je dán i délkou trvání manželství do okamžiku, kdy se žena rozhodla situaci zveřejnit a podala návrh na rozvod. V převážné většině případů se jedná o manželství v trvání od 6 - 10 let a od 11 - 15 let a více. Z toho je patrné, že domácí násilí je dlouhodobé, s vysokou latencí a může mít více forem, které se různě střídají nebo stupňují. O tom svědčí i skutečnost, že po rozvodu některé ženy jsou nuceny bydlet ve společném bytě s agresorem a stále přetrvává některá z forem

---

⁸ Vykopalová, H. : Patologické jevy v rodině, Olomouc: Univerzita Palackého, 2001, s. 34-42.

praktikovaného násilí. Jiné ženy ze zkoumaného vzorku našly podnám, ale jiné žijí v azylovém domě nebo dokonce jako bezdomovkyně.

Je třeba podotknout, že projevy domácího násilí nekorrespondují pouze s nízkým vzděláním a méně prestižním zaměstnáním, jak může být mylně považováno, ale spíše naopak. Nejvíce pachatelů-agresorů dosáhlo vysokoškolského a středoškolského vzdělání a až na posledním místě figurují pachatelé se vzděláním základním. Nejvíce jsou napadány ženy v domácnosti, na mateřské dovolené, dále administrativní pracovnice, ekonomky, ale i učitelka, lékařka aj.⁹

Soudní orgány jsou v těchto případech nejdůležitějším článkem, který může v mnohých případech rozhodnout o existenci dítěte. Nejlepší možnosti k nápravě jsou sice většinou uvnitř rodiny, ale v extrémních případech není možno dítě u rodiče ponechat. Rozhodnutí takové závažnosti nelze pro oděť nahodile, musí být pečlivě promyšleno a zváženo, nejde jen o závažné případy trestního práva, ale také o “obvyklé” rozvodové situace, kdy se rozhoduje o další výchově dítěte.

2.2 Dílčí závěr

Rizikovými faktory podílejícími se na týrání, zneužívání a zanedbávání dítěte v rodině jsou tzv. biologické rizikové faktory na straně dítěte. Jsou to děti např. s nízkou porodní váhou vyžadující zvýšenou pozornost a péči. Děti předčasně narozené apod., čímž je u matek vyvolávána vyšší míra úzkosti, deprese a pocity možného selhání. Dále jsou to děti s obtížně zvládnutelným temperamentem, děti s nejrůznějšími poruchami chování způsobenými poruchami mozku v období prenatálním nebo postnatálním. Tyto děti jsou naprosto závislé na vůli a chování pečovatele.

Rizikové faktory na straně dospělého jsou opět nejrůznějšího druhu a závažnosti. Patří sem tzv. laktační psychózy, demence,

---

⁹ Jedlička, R., Kořán, J.: Analýza a prevence sociálně patologických jevů u dětí a mládeže. Praha: Karolinum, 1998.

neurotické stavy a úzkosti spojené např. z celkově nízkou schopností snášet zátěž.

Často diskutovaným pojmem ve výskytu týrání v rodině je tzv. *transgenerační syndrom týrání*. Jde o to, že je zvýšená pravděpodobnost výskytu týrání v rodině, jejíž člen byl již ve svém dětském období týrán svými rodiči.

Mezi další rizikové faktory, které vznikají ve vnějším prostředí a ovlivňují ekonomický potenciál rodiny patří nezaměstnanost a frustrace ze ztráty zaměstnání, zhoršená finanční situace rodiny a nejistota při hledání nového uplatnění.

Jiným rizikovým faktorem je sociální izolovanost rodiny, ke které přispívá i atmosféra obecného nezájmu o ni, podmíněna podmínkami bydlení, tj. prostředím a anonymitou velkých městských sídlišť. Negativní roli může sehrát i prostředí školy.

Mezi rizikové faktory ovlivňující funkčnost rodiny musíme zařadit rovněž i zaměstnanost rodičů, fyzické a psychické vyčerpání a stres.

2.2.1 Rodinné vazby

Kvalita vazby mezi dítětem a matkou, později i mezi dítětem a otcem a dítětem a dalšími členy rodiny, je klíčovým činitelem osobnostního vývoje. Vrozeným základem pevné vazby mezi osobami v rodině je tzv. *vazbové chování*, pozorovatelné i u zvířat. Studiu vazby se od padesátých let věnovala řada badatelů, z nichž nejznámější jen John Bowlby, který působil na Tavistocké klinice v Londýně.

Nejmocnější instinkt novorozeného mláděte je, podle Bowlbyho, hledání ochrany u nejbližšího dospělého – mládě chce být u něj co nejbliže, cítí úzkost, když ho nemá na blízku. Matka svým chováním hned od porodu zrcadlí chování dítěte a také ono zrcadlí matčino chování.

Pokud rodič nedokáže (a to opakovaně) přiměřeně reagovat na dětskou potřebu bezpečí, dítě si o něm vytváří představu, kterou pak může zobecnit i na jiné lidi. Dítě si nevytvoří „základní důvěru“ k dospělému; svou neuspokojenou potřebu vazby pak zdůrazňuje zesilováním emočních projevů (*ambivalentní vazba* čili vazba s dvojnásobným postojem k rodičovské postavě, v němž na povrchu převládá závislost), nebo ji naopak potlačuje a stylizuje se úlohy nezávislého jedince (*vyhýbavá vazba*, která je doprovázena staženým chováním). Tento vzorec chování je příznačný pro děti zneužívané a týrané. Studie delikventně jednajících mladistvých založené na jejich popisu *rodinného prostředí* ukazují rodinné prostředí přestupníků zákona jako chladné, s minimem rodičovského zájmu o děti. Rodiče jsou dětmi charakterizováni jako pasivní či odmítaví, nezainteresovaní na potřebách dítěte. V takových rodinách je pravděpodobnější, že se u dítěte vyvine některý z výše zmíněných druhů nejisté vazby k rodiči, a tím pádem i ke světu dospělých. Častěji asi půjde o vazbu vyhýbavou (která je příznačná pro děti rodičů, již se cítí nároky dětí přetíženy) a dezorganizovanou (pro niž vytváří půdu agresivní odmítání dítěte, těžké tělesné trestání, eventuálně sexuální zneužívání a přetěžování dítěte dospělými odpovědnostmi).

Rodič, který se chová delikventně, nadměrně pije, bere drogy, je často nezaměstnaný nebo má podobné projevy „*sociální nepřizpůsobivosti*“, také zvyšuje pravděpodobnost, že dítě bude během dospívání přestupovat meze zákona. Takový rodič má deficit ne-li ve všech, pak ve většině sfér svého působení na dítě.¹⁰

---

¹⁰ Matoušek, O.: Rodina jako instituce a vztahová síť. Praha: Slon, 1993, s. 27-42

3. Elita

S pojmem elita si občas nevíme rady, proto se budu snažím o výklad tohoto pojmu z co nejširšího úhlu pohledu, proto věnuji této kapitole zvýšenou pozornost. Můžeme mít na mysli elitu mocenskou, kulturní, ekonomickou, sportovní... V historii se objevuje nespočetně množství výkladu tohoto pojmu.

Pojem elita je v literatuře tradičně spojen s pojmem vládnoucích a ovládaných, tedy z otázkou moci. Budeme-li na tento vztah nahlížet pod zorným úhlem vědeckého zkoumání, ke kterému došla marxistická sociologie stanou se motivy elitistických teorií od počátku jasnější.

Výraz elita a k ní definice je velmi stručná: „ELITE francouzsky výbor, vybrané, nejlepší: elita společnosti, osoby vynikající vzděláním, u vojska tak zvané jádro jaké již měli Římané a podle nich i Francouzi za revoluce a I. Císařství ve zvláštní sbory sestavovali.“¹¹ K elitě patřil , kdo měl autoritu, kdo měl moc, případně kdo měl velký majetek.

Masarykův slovník naučný nepřinesl v sociálním pojetí elity žádnou změnu, jen doplnil zcela oprávněně, neboť z významu latinského slova *eligere* je také vyplít, že se výrazu užívá rovněž v „zušlechťování rostlin“¹² Malý encyklopedický slovník z roku 1972 zařazuje pojem a vše co s ním souvisí, do zorného pole „nemarxistických sociologů“, druhý díl čtyřdílné Malé české encyklopedie z roku 1985 uvádí tři možné významy, nichž druhý z nich odkazuje k „buržoazním sociologiím“ a odmítá označení jako třídně podmíněné. Stejně ideologicky je zabarvené je heslo *teorie elit* ve čtvrtém dílu zmíněné encyklopedie.¹³ Pochopení pojmu „elita“ – „vybraní“, „vybraná část“ - je podle K. Mannheima „zvláštní typ vrstvy“, která se skládá z relativně nevelké skupiny lidí, která má mocenský monopol na přijetí rozhodnutí jako obsahu, tak i rozdělování hodnot různých typů. Ve společnosti existuje politický,

---

¹¹ Riegrův Naučný slovník 2, Praha 1862, s. 434

¹² Masarykův slovník naučný 2, 1926, s. 553.

¹³ Malý encyklopedický slovník A-Ž, Praha 1972, s. 285; Malá československá encyklopedie II, Praha 1985, s. 305; Tamtéž, IV, Praha 1987, s. 162

organizátorský, intelektuální, vědecký morální a náboženský typ elit.(v této době, literatura v níž je uvedena definice je stará téměř padesát let) v dnešní době nelze opomenou ještě další skupinu řadící se obecně mezi elity a to jsou osobnosti známé z médií, a to jak sportovci tak i osoby pohybující se v show businessu. Pohled na tyto se může různit, každý si pod pojmem elita představíme asi něco jiného. Obecně vzato můžeme souhlasit s Názorem již uváděným, že elitou je ten kdo dokáže prosazovat názory a změny směřující za určitým cílem, jaký si způsob mocenského projevu.

Na elitu můžeme pohlížet i jako jednu ze skupin, nebo lépe řečeno tříd společnosti, vedle střední třídy a chudých tak elitu, která nemá problémy s finanční ani hmotnou majetkovou stránkou právě naopak je zahrnuta luxusem a množstvím financí. Proto si některé vrstvy jejích přízně považují a vzhlíží s tím, že jednou by se jim také chtěli vyrovnat.

F.van Heek, říká, že elitou je skupina lidí, které má moc rozhodovat a rozdělovat hodnoty různého druhu.

Jedním z autorů, často označovaný jako zakladatel teorie elit, byl filosof Friedrich Nietzsche, který vyjádřil svoji teorii elit naprosto bez příkras a proto si trůfneme říci, že nejméně pravděpodobněji. Nietzsche vychází z primární touhy po moci podle něj neexistuje další jiný důvod touhy po moci.¹⁴

3.1 Teorie elit

podle Friedricha Nietzsche:

- vychází z toho, že lidé jsou si nerovni v biologickém, psychologickém i společenském smyslu: „přirozená nerovnost je i základem společenské nerovnosti“
- politická hnutí jsou vysvětlována „elitisticky“ tak, že někteří jedinci mají přirozené vůdcovské sklony a schopnosti, jimiž jsou

---

¹⁴ Lenderová, M, et.al.: Proměny elit v moderní době. Sborník k narozeninám Doc. Roberta Saka, České Budějovice: 2003, s. 57-64.

předurčení , aby vedli. Teorie elit rozdíl mezi „vůdcem“ a „lidským stádem“ až k nesmyslnosti.

- koloběh elit je pokládán za přirozený a dokonce věčný zákon společnosti jsou li zachovány určité předpoklady(například to, aby „elita“ reprezentovala, aby se příliš nevzdálila od své „mateřské základny“ atd.)
- u jakékoli společnosti vládne prý elita moci , není podstatných rozdílů mezi různými společensko-hospodářskými formacemi(revizionisté zde zacházeli tak daleko, že srovnávali historicky nesrovnatelné jevy, například jihoamerické „palácové revoluce“, nástup fašismu k moci v předválečném německu a změnu linie polské politiky.

Z tohoto pohledu možno říci, že teorie elit:

- opouští třídní hlediska a dělí společnost na „elity“ a „masu“
- stanoví kritéria pro volbu elity
- hodnotí procesy pro výběr elity
- hodnotí procesy probíhající ve struktuře společnosti z hlediska těchto kritérií
- na základě toho vyvozuje, že nejvyšší vrstva(podle kritéria vzdělanosti) je inteligence, a je pak povolána řídit společnost
- představuje tedy v podstatě ahistorický a skupinově lokální přístup k problému zařazení inteligence do sociální struktury¹⁵

I když předpoklady pro definování elity jako výlučné sociální skupiny nejlepších tvořících vládu existovaly již ve starověké filosofii, především u Platóna, jako zakladatelé teorie elit jsou zpravidla označováni Francouz C.H. Saint – Simon(1760-1825), Němec K. Marx(1818-1883), Italové G. Mosca(1885-1941) a V. Pareto(1848-1923). Pareto jehož stupnice elit je nejpropracovanější , používá v definování elit stupnice uplatnění. Poetova sociální rozdělení vypadá následovně:-

---

¹⁵ Máchová, J., Vaňek, A.: Mýtus elit, Praha: Univerzita Karlova, 1973, s. 131

nižší vrstva, ne-elita/ vyššívrstva a ta se dělí na elitu vládnoucí a nevládnoucí.¹⁶

3.2 Proměny elit v moderní době, vliv médií na tvorbu elit ve společnosti

Každá doba i politická, hospodářská situace má vliv na myšlení lidí , může říci, že náhled na osoby elit se podle toho mohou různit. Ale nejenom to, i osobnost , vzdělání dotazovaného na otázku elita se různí ve své odpovědi. Každý si za daných situací pod pojmem elita představí něco jiného. Jsou elity vědecké, kulturní, každé řemeslo má svoje elity, každé sportovní odvětví má svoje elity, ale na druhé straně jsou i elity mocenské, a ekonomické. Mnohdy řadíme mezi elitu ty které nám jako elitu označí média nebo jsou to osoby na veřejnosti a v médiích často se vyskytující.

Pro představu jak ovlivňují médi naši volbu společenských elit nemusíme chodit daleko, protože nedávná anketa s názvem NEJVĚTŠÍ ČECH¹⁷ nám názorně reflektuje obraz myšlení lidí u nás a jejich pohled nato co a koho si pod pojmem elita představují. Výsledek uveřejněný na internetových stránkách jsem vyhodnotil a rozdělil jsem osobnosti na první stovce v žebříčku úspěšnosti do čtyř kategorií spjatých s pojmem elita. A to jako elita mocenská, vědecká, kulturní a sportovní. Poslední dvě výše jmenované můžeme označovat pro naše účely jako elitu společenskou, neboť na rozdíl od elity mocenské jim nejde o moc, ale získání společenského úspěchu. Zvláštní kategorii tvoří elita vědecká, pro kterou je charakteristické uznání společnosti na základě výsledků jejich celoživotní práce ve vědních oborech. Na rozdíl od elity společenské a mocenské nemáme tyto osobnosti mnohdy spjaty s konkrétním výsledkem jejich činnosti. Rovněž nedochází u elit

---

¹⁶ Velký sociologický slovník I., Praha 1996, s. 252

¹⁷ <http://www.ceskatelevize.cz/specialy/nejvetsicech/>

vědeckých k takovému uznání společnosti ani řádnému finančnímu ohodnocení a mediální pozornosti.

Výsledkem je, že ze sta nejúspěšnějších ve veřejném hlasování se dle kategorií na prvním místě umístila elita společenská podílející se na vítězství ze 42% zástupci kulturního života a 13% osobnosti ze světa sportu. Na druhém místě mocenská se 28% a na třetím vědecká elita společnosti se 17%. Pro vědeckou obec může být uklidňující fakt, že si jich veřejnost váží více než známých sportovců, ačkoli se u obou různé pozice z historického hlediska, jména vědců jdou daleko do historie, zatímco sportovci jsou nahrazováni dle aktuálních výsledků a popularity.

3.3 Dílčí závěr

Elita je sociální kategorií, skládající se z jedinců, kteří jsou v oblasti své činnosti nejvýše hodnoceni. Jsou to kupříkladu velcí a uznávaní umělci, vědci, politici vysokí armádní důstojníci, šachisté, sportovci, úspěšní manažeři, lidé kteří mají největší příjmy, ať už je původ jejich bohatství poctivý nebo nepoctivý. Jsou to lidé, kterých názory uznáváme, mají moc již z toho postavení elity ovlivnit naše postoje a přijímáme jejich názory za svým způsobem samozřejmé, respektujeme automaticky jejich rozhodnutí. Elity mají moc manipulovat a postavení přirozené autority svým způsobem nám jsou mnohdy vzorem.

4. Rodina elit

Tvořena jako každá rodina ze členů, kteří mají svoje specifické funkce. U rodiny elit, budeme-li brát pro naše účely jako vzor rodinu společenské elity, může mít elitní postavení ve společnosti jeden rodič nebo oba dva rodiče popřípadě dítě nebo více dětí.

Myslím si že rodina elit plní a má stejnou výchovnou funkci jako běžná rodina.

Osobnost elit je specifická svojí zaneprázdněností, tudíž sama má sklony k zanedbávání rodiny, je tedy na jedinci samotném jak se s tímto problémem vypořádá. Zda půjde stranou kariéra nebo rodina. Jsou ovšem elity které svoje role v rodině zastávají bezchybně a je mnoho významných rodin společnosti, které mají více než dvě děti a toto bez problému zvládají a mohou jít příkladem pro ostatní.

Na druhé straně máme rodiny společenských elit, kde se rodiče za žádnou cenu nevzdají svého prestižního postavení, které jim umožňuje žít v blahobytu, mnohé vztahy těchto lidí jsou jen umělé a pro kariérní nebo pro společenské. Mnohdy totiž dochází ke sňatkům za účelem dostat se do popředí a do takzvané vyšší společnosti, samotná funkce rodiny je zde až ne posledním místě, v první řadě jde o samotné uspokojení individuálních potřeb těchto osob, tato teorie vychází z teorie elit kdy je názor takový, že elitám jde jen o uspokojování svých vlastních potřeb.

Média nám umožňují nahlížet do soukromí některých elit. To může ovlivňovat a ovlivňuje jejich chování, proto se chování v blízkém prostředí rodiny od chování na veřejnosti liší. Typickým prvkem je tzv. dvojitý život, který mnohé známé osobnosti vedou, jeden před zraky veřejnosti, druhý v bezprostředním kontaktu svých blízkých a v bezpečí soukromí.

Vzijeme-li se do situace, kdy bude naše soukromí středem zájmu tisíců lidí a paparaci nám budou kolem domu kroužit jako "hladoví supi" s nachystanými objektivy kamer a fotoaparátu, dychtivý po

nějaké senzaci z našeho soukromí a osobního života. Jistě v takových podmínkách a situacích budeme mít sklon k mnohdy nepřiměřeným reakcím a jednáním, které neodpovídá našemu přirozenému chování.

Média nás informují o choulostivých věcech ze života elit, rodina elit je běžnou rodinou, ovšem pod drobnohledem veřejnosti.

Stává se, že člověk na výsluní svoji společenskou roli a tlak, který je na něj jako na osobnost společenského zájmu kladen, nevydrží a stane se při kontaktu s drogou náchylnější na podlehnutí jejímu vlivu. Dovídáme se o společenských elitách, kteří ze dne na den se dostávají z pozice obdivovaných „star“ pro lidi, do pozice těch kteří mají problém sami se sebou a závislost u nich přešla do mezí mnohdy hraničících se samotnou otázkou existence.

Rodič, který se chová delikventně, nadměrně pije, bere drogy, nebo má podobné projevy „sociální nepřizpůsobivosti“, také zvyšuje pravděpodobnost, že dítě bude během dospívání přestupovat meze zákona. Takový rodič má deficit ne-li ve všech, pak ve většině sfér svého působení na dítě.

Vzhledem k situaci v náhledu na výchovu dětí a zájem společnosti o rodiny elit je kladen velký tlak na samotné rodiče v rodinách elit a na výchovu jejich dětí. Což může vést k základním chybám ve výchově. Buď o své dítě nadměrně pečují a nedovolí mu prosadit vlastní míru uspokojování potřeb, nebo se k němu chovají nevšímavě, mnohdy až nepřátelsky, a to buď pasivně a nebo aktivně.

Nenormální postoj rodiče se obvykle projeví na chování dítěte, zejména na jeho osobnosti.

5. Patologické jevy v rodinách elit

Výchovu v rodině může narušit již mírně nevyrovnaná osobnost. Matka nebo otec, kteří se pohybují v jakýchkoli extrémech ve vztahu k dítěti, narušují jeho vývoj. Jedná se jak o hostinní chování rodičů, tak o nadměrné opatrování a ochraňování dítěte.

Buď o své dítě nadměrně pečují a nedovolují mu se prosadit vlastní mírou uspokojování potřeb, nebo se k němu chovají nepřátelsky, a to buď pasivně – nevšímavě, nebo aktivně – agresivně.

Pro patologické chování v rodinách je charakteristická jeho latentnost a o to více, když jde o rodinu společensky známou, o jejíž soukromí má veřejnost zájem. Těžko můžeme hodnotit patologické jevy v rodinách elit z hlediska četnosti výskytu toho nebo jiného konkrétního jednání. Avšak můžeme říci, ke kterému deviantnímu chování mají členové rodin elit sklony.

Rizikovým faktorem ovlivňujícím vznik patologických forem chování v rodině a to konkrétně v rodině s úzkou společenskou vazbou kterou rodina elit je, je její mikrosystém. V případě zanedbávání i týrání dětí je pro rodinu charakteristické *střídání partnerů* matky, ale nejenom matky, ale i otce. Uplatňování volného výchovného stylu, kdy je patrná malá zainteresovanost na aktivitách dítěte spolu s absencí hlubších citů. Zároveň však i rodičovský výchovný styl založený na přísné autoritě spolu s uplatňováním trestů, zákazů a donucování jako výchovných prostředků, doprovázených nízkou láskou k dítěti a nezájmem o něj.

Je rozdíl v životě rodiny vědeckého pracovníka, nebo rodiny zástupce politické špičky s životem a fungováním rodiny sportovní nebo kulturní elity, pro které může být mnohdy skandál v podobě zprávy o deviantním chování reklamou. Proto bych rozdělil pro pracovní účely elity na dvě části. Do jedné bych zahrnul elity mocenské, politické a vědecké. Do druhé skupiny zařadíme elity kulturního života. Pro obě dvě skupiny je charakteristický způsob života odlišný. Od drobných excesů, které do každého patří. Viz.

Poslanec Kott nebo jiní. Nemůžeme však odhadovat předem chování ani jedné ze skupin, neboť neznamena, že v rodině vysoce postaveného politika nemůže docházet třeba k projevům patologického hráčství, nebo jiným způsobům deviantního chování, rovněž nelze tvrdit, že v rodině filmové hvězdy budou všichni členové závislí na alkoholu nebo jiných drogách.

Můžeme však téměř s jistotou říci že se liší chování elit a jejich členů na veřejnosti a v soukromí, nemusí to však hraničit s formou patologie.

Cestou do historie bychom mohli najít samozřejmě představitele jednotlivých skupin, kteří propadli konkrétnímu patologickému chování viz. Skupina „kokainistů“ prvorepublikové smetánky a herců kolem P. Nového A. Mandlové. Nemusíme sahat hluboko do paměti, abychom si vybavili např. některou známou osobnost současné doby a její zkušenosti s drogami. Jsou to problémy , kterých nás denně informují sdělovací prostředky, těžko ale budeme hledat v historii, který ze členů rodin mocenské nebo kulturní elity inklinoval k násilí, nebo k sexuálním deviacím. Můžeme říci, že kolem elit se pohybují lidé, kteří disponují penězi a sami elity rozhodně nepatří mezi nejchudší sociální vrstvy. Proto se nejčastěji dovídáme o deviantním chování způsobeném konzumací drogy a to buď drogy společensky tolerované tj. alkohol..., nebo netolerované jimiž jsou takzvané tvrdé drogy.

Charakteristické pro deviantní chování těchto dvou skupin je, že jedné přináší“reklamu nebo svým způsobem prospěch“, druhé skupině mnohdy konec její kariéry coby elity...

Nezřídka se stávají jedinci z rodin elit se zkušenostmi z drogami zakladateli fondů a nadací na ochranu před tímto patologickým jevem. Nebo alespoň propagují prevenci patologického chování.

5.1 Dílčí závěr

Ve vztahu k rodině a patologickým jevům, tedy těm, které postihují celou rodinu, nejenom jednotlivce v rodině tzn. jejich sklony k závislostem, kriminálnímu chování a jiné individuální delikvenci, jsou to patologické jevy v rodinách elit tytéž jako u běžné rodiny.

Jsou jisté sklony k zanedbávání rodiny, které již ze samé podstaty a náhledu na osobnost elity vyplývají. Je to její časová zaneprázdněnost. Těžko se bude rodině věnovat manažer firmy, který stráví denně více než dvanáct hodin v zaměstnání, stejně jako účetní, pro kterého končí pracovní doba o půl čtvrté. Nebo osoba zpěváka, který většinu své kariéry stráví na různých turné a na cestách.

Problémem, který je spojen s životem na společenském výsluní jsou různé příhody spojené s osobnostmi jejich závislostmi. Je mnohdy otázkou zda zánik vztahu mezi společenskými osobnostmi nemá jistou spojitost se závislostmi na konzumaci psychoaktivních látek.

Dalším fenoménem, který jistě ovlivňuje rodinné vztahy a výchovu v rodině, a který se rodin elit týká je rozvodovost. Tento jev spojený s některými osobnostmi velmi úzce a mnohdy, a nezdá se, se divíme jak to těm dvěma tak dlouho vydrželo. Nebo naopak je uměle udržovaný vztah absolutně bez funkce, jen za cílem udržení si společenské prestiže.

Pro rodiny elit je typické dvojí soukromí jedno před veřejností druhé v teple domova, kdy může docházet k výrazným psychickým tlakům na jedince rodin. Jsou jimi ovlivněny děti v rodině jejich přirozené chování, mnohdy jsou na ně kladeny vysoké požadavky, může docházet psychickým deprivacím a následně konzumaci alkoholu nebo drog.

Tlak veřejnosti a požadavky na předpokládané chování v rodinách elit může mít za následek vznik i Münchansenova syndromu, kdy mají rodiče pocit, že se o dítě málo starají přehánějí péči o ně a mnohdy u nich vyrostle pocit, že je jejich dítě stále nemocné.

Specifiky vzniku deviantního chování v rodinách elit je přítomnost psychického tlaku, který je na ně veřejností kladen, je spojen předpokládaným vzorem chování a *etiketizací* veřejností, mnohdy má sama etiketizace za následek vznik deviantního chování.

Přes všechno má rodina elit stejné funkce jako běžná rodina.

6. Sociální prevence

Prevence tvoří nejvýznamnější část při předcházení, vzniku a následné ochraně před dalším patologickým konáním a jeho léčbě. (lat. *praeventus* - zákrok předem) znamená předcházení vzniku nežádoucím sociálním jevům. Panuje obecný názor, že předcházení nepříznivým důsledkům některých negativních jevů je z různých hledisek (sociálních, ekonomických, zdravotních apod.) výhodnější než zákroky proti již vzniklým problémům. Často se diskutuje o třech typech preventivních opatření.

Primární prevence zahrnuje vytváření a zabezpečování optimálních podmínek pro sociální (tělesný, duševní) vývoj jedince. Je zaměřena na celou populaci (např. činnost volnočasových center, besedy o drogách ve škole).

Sekundární prevence má zachytit poruchu sociálního (tělesného, duševního) vývoje v počátečním stádiu, zajistit potřebná opatření pro ohroženého jedince a zabránit rozšíření negativního jevu mezi jedince jiné. Cílovou skupinou jsou ohrožení jedinci (např. děti a mládež experimentující s drogami). Sekundární prevenci realizují kontaktní centra, linky důvěry atd.

Terciární prevence má předcházet zhoršování stavu, recidivám a snižovat negativní důsledky sociálně patologických jevů. Je zacílena na jedince či skupiny, u nichž problém již existuje (např. výměna jehel drogově závislým).

Vzniku deprivací u obětí patologických jevů v rodině, prevence může být úspěšná pouze tehdy, nedojde-li k patologickým formám chování v rodině. To znamená, že pokud skutek nenastane, nehrozí tím, že za sebou zanechá následky na obětech. Prevence se stává ideou pro veškeré snahy o nápravu. Co je třeba dělat, na co je třeba dávat pozor, čeho se vyvarovat, aby k strádání nedocházelo? Můžeme pojmenovat základní předpoklady pro konkrétní způsoby deviantního chování

v rodině? Může existovat univerzální vzorec osobnosti pachatele? Existuje předem daný obraz podoby oběti? Jaká interakce je motivací pro vznik deviantního chování? Pokusíme se zhruba naznačit, o jaké okruhy rizika jde:

Fyzické týrání:

Riziková dospělí:

- lidé s anomálním vývojem osobnosti (psychopatie, hlavně s agresivní povahou)
- lidé se sklonem k alkoholismu či drogové závislosti
- lidé psychicky nemocní či s neurotickými obtížemi
- lidé, kteří nejsou psychicky vyspělí, nezralí
- lidé se zvláštním životním stylem, příslušníci některých spol. skupin s agresivním programem, stoupcí agresivních rituálů...
- lidé dlouhodobě se nacházející ve stresové situaci

Rizikové děti:

- děti, které mají zvláštní odchylku od normy, vyžadující specifický přístup, jsou to fyzické a psychické dysfunkce a retardace
- děti s nízkým intelektem

Rizikové situace:

- zkratkovité jednání v krizových situacích
- mnohdy vyvrcholení vztahů a konfrontací mezi jedinci
- rozvodové situace, stres,
- toxikomanie, jiné závislosti a jejich projevy

Pohlavní zneužívání:

Riziková dospělí:

- rodiče, vychovatelé, žitelé rodiny, příbuzní

- osoby jež mají k oběti autoritativní vztah (trenéři, vedoucí kroužků...)
- ve většině se jedná o muže
- osoby se sexuálními úchylkami, muži staršího věku, sexuálně hyperaktivní
- alkoholici, toxikomané

Rizikové děti:

- jedná se především o malé holčičky, které jsou mazlivé, koketní

Rizikové situace:

- stísněný životní prostor rodiny
- příležitosti onemocnění dítěte, pečuje o něj rodinný příslušník...
- cizí muži v rodině, návštěvy, přátelé, osoby jež nemají vytvořené sexuální tabu
- alkoholismus, toxikomanie a jejich projevy
- uvolněná sexualita v rodině

Zanedbávání:

Rizikovní dospělí:

- rodiče, vychovatelé s mentálními retardacemi, pohybově postižení, somaticky nemocní, invalidní, psychicky nemocní
- osaměle žijící osoby
- lidé duševně nezralí
- alkoholici, lidé drogově závislí
- lidé v hmotné bídě
- lidé příliš zaujatí jinými zájmy, zálibami nebo i povinnostmi, pracovním přetížením

Rizikové děti:

- patří zde děti mentálně retardované s pohybovým omezením
- děti somaticky nemocné, vyčerpané, apatické

- děti podvyživené, děti trpící hladem
- děti svým temperamentem neaktivní a pomalé
- dítě není obětí aktivního útoku, ale pasivního postoje dospělého, často vyvolané nesplněním představ rodičů, nebo jejich partnerů

Rizikové situace:

- zanedbávání je jev dlouhodobý, nelze stanovit konkrétní situace, je ovlivněn hlavně osobnostmi dospělých

Prevence sociálně patologických jevů obecně sleduje cíle: *předcházet vzniku a dalšímu šíření těchto jevů, vytvořit (informační a realizační) prostor pro vlastní aktivity v oblasti prevence, co nejvíce eliminovat rizika či příležitosti sociálně deviantního chování dětí a mládeže a v neposlední řadě zvýšit odolnost dětí a mládeže vůči sociálně patologickým jevům.*

Závěr:

Ve své práci jsem se zaměřil na charakteristiku problému sociálně patologických jevů v rodině a stejného problému v rodinách společenských elit se zaměřením hlavně na dítě a prostředí pro jeho zdravý vývoj.

Tato práce vzhledem ke svému rozsahu nemůže přinést celkový a podrobný pohled na danou problematiku, tak jako neexistuje jednotné šablonové řešení všech forem deviantního chování v rodině.

Snažil jsem se o co nejsrozumitelnější výklad pojmu sociálně patologické jevy v rodinách, se zaměřením na rodiny elit společnosti a na specifika vzniku sociálně patologického chování v těchto rodinách.

Došel jsem k závěru, že obecně lze velmi těžce odhalit příčiny vzniku projevu deviací v rodině. Mnohdy nedojde ani k léčbě tohoto chování, protože provázanost vztahů rodině a nemožnosti úniku obětí od pachatele zaručuje vysokou latenci sociálně patologických jevů v rodině, jejich odhalení a následnou nápravu. Samotná následná opatření při zjištění deviací v rodině, a to zvláště u sexuálních deviací může způsobit oběti tohoto skutku větší deprivace než samotné zneužívání.

Pod pojmem elita si dnes většina z nás představuje osobnosti mediálně známé, které mají moc svými názory ovlivnit naše rozhodování. Ve většině případů ani ne osobnosti, které známe pro výsledky jejich činností, ale lidé, se kterými se denně setkáváme v médiích a o nichž nás média informují. Proto je nutné ještě další dělení na elity jednotlivých oblastí života. Zjistil jsem, že rodina elit má vzhledem k časové zaneprázdněnosti jejich členů rodiny větší předpoklad k zanedbávání dítěte a jejich projevům, ale samozřejmě rodina elit plní funkce rodiny stejně jako každá jiná rodina.

Jediným možným a účinným řešením sociálně patologických jevů v rodině je znát tento problém, mluvit o něm, věnovat se předcházení projevům deviantního chování v rodině, protože některé následky tohoto chování mají za následek nenapravitelné škody.

Resumé:

Práce je koncipována jako souborný výklad sociálně patologických jevů v rodině, v rodině elit a jejich specifik. Je to snaha podat co nejsrozumitelnější obraz základních souvisejících pojmů této problematiky, se zaměřením na dítě jako nejslabší článek rodiny.

Práce je rozdělena do šesti hlavních kapitol, z nichž první se zabývá samostatným výkladem pojmů úzce spjatých se sociálně patologickými jevy.

Druhou kapitolu jsem směřoval k rodině jako základnímu socializačnímu prvku dítěte. Rozvodovosti, jako jedné z možných příčin vzniku patologického chování a jednoho z nejčastějších nežádoucích jevů současné rodiny. Jednotlivým patologickým jevům v rodině. Došel jsem k závěru, že pro splnění všech funkcí rodiny je nejdůležitější rodinné prostředí s funkční vztahovou sítí.

Ve třetí kapitole se věnuji pojmu elita od historického, filozofického pohledu až po současný obraz tohoto pojmu v očích široké veřejnosti.

Následuje kapitola rodina elity kde jsem se snažil tuto popsat co nejpodrobněji a zachytit její problémy ve vztahu k výchově dětí a charakterizovat tuto rodinu.

V páté kapitole se věnuji samotným patologickým jevům v rodinách elit s omezeními vyplývajícími z jejich charakteristik, to je časové zaneprázdněnosti, tlak veřejnosti vyplývající se zájmu o jejich soukromí.

V poslední, šesté kapitole, se věnuji možnostem prevence, jejímu významu, faktorům ovlivňujícím vznik patologického chování, osobnostem ve vztahu patologické osobnosti a poškozeného.

Anotace:

Bakalářská práce se zabývá problematikou sociálně patologických jevů v rodině směřované především k dítěti, specifika tohoto problému u společenských elit a jejich prevencí.

Klíčová slova: sociální patologie, rodina, elita

Annotation:

This bachelor thesis is dealing with the issue of social-pathological events in family, with focused especially on child, social elites specifics with this issue and prevention.

Keywords: social pathology, family, elite

Literatura a prameny:

1. Boudon, R., et. al.: Sociologický slovník, Olomouc: Univerzita Palackého, 2004.
2. Dunovský, J., Dytrich, Z., Matějček, Z.: Týrané, zneužívané a zanedbávané dítě, Praha: Grada Publishing, 1995.
3. Jedlička, R., Kořa, J.: *Analýza a prevence sociálně patologických jevů u dětí a mládeže*. Praha: Karolinum, 1998
4. Lenderová, M, et. al.: Proměny elit v moderní době. Sborník k narozeninám doc. Roberta Saka, České Budějovice: Historický ústav Jihočeské univerzity, 2003.
5. Máchová, J., Vaňek, A.: Mýtus elit, Praha: Univerzita Karlova, 1973.
6. Král, V.: Malý encyklopedický slovník A-Ž, Praha: Academia, 1972.
7. Malá československá encyklopedie II, Praha 1985.
8. Masarykův slovník naučný 2, Praha, 1926.
9. Matoušek, O.: Rodina jako instituce a vztahová síť. Praha: Slon, 1993.
10. Ottův slovník naučný, Praha: nakl. Vl., Horáček – Paseka, 2000.
11. Riegrův Naučný slovník 2, Praha 1862.
12. Skopalová, J.: Vybrané kapitoly ze sociálních deviací, Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého, 2000.
13. Petrušek, M.: Velký sociologický slovník I., Praha: Karolinum, 1996.
14. Všeobecný encyklopedický slovník, Praha: Ottovo nakl., 2002
15. Vykopalová, H.: Patologické jevy v rodině, Olomouc: Univerzita Palackého, 2001.
16. http://www.jcu.cz/zsf/struktura/katedry/socprac/vysl_vyzk.html
17. <http://www.ceskatelevize/nejvetsicech>
18. http://pf.ujep.cz/ccv/informace/material/Fleischmann/so_flei_prevso_cpatj.doc